

Waar wachten we nog op?

Voorganger: Christiaan Boers

Door de wereld gaat een woord en het drijft de mensen voort,
breek uw tent op, ga op reis, naar het land dat ik u wijs.

Om dan in een later couplet te zeggen:

Velen die de moed begaf, blijven staan of dwalen af,
hunk'rend naar hun oude land.
Reisgenoten, grijp hun hand.¹

Gemeente van de Heer Jezus Christus, ik ben er altijd een voorstander van om te proberen te zoeken naar in ieder geval één uitgangspunt dat vanuit de lezingen maakt dat wij als hoorders en lezers van het Woord, insiders worden. Geen outsiders blijven, die misschien de woorden allemaal wel tot ons nemen, en er van genieten hoe mooi die wellicht uitgelegd gaan worden, maar dat wij als outsiders vervolgens weer tot de orde van de dag overgaan.

Nee, de Schrift wil orde van dienst zijn, lijkt me. Een woord dat raakt aan de liturgie van het bestaan. En dat vandaag de cantorij zo uitgebreid de dienst kleurt, heeft evenzogoed daar mee te maken. Niet het mooie, niet het beschouwelijke, niet het esthetische gaat voorop, maar dat wat het oproept in ons en wat de consequentie ervan is voor morgen.

Vandaag is het Wereldmissiedag, dus daarbovenop moet het ons ook nog eens raken aan het hele bestaan buiten ons. Een ambitieus plan dus, dit uitgangspunt. Want hoe is het u vergaan bij de twee lezingen vanmorgen? Waar blijven de woorden hangen, waar niet? Welke woorden verstaan we voor onszelf, welke niet.

Ik zou dit uitgangspunt willen kiezen uit de lezingen: waar wachten we nog op? Met als subtitel: wie wacht er dan eigenlijk op wie? Hopelijk verwarren u deze luisterwijzers niet, maar verhelderen ze allengs.

Wachten, daar gaat het over. De weduwe die wacht op een uitspraak van de rechter. Elia die wacht op Elisa. "Doe wat je moet doen, Elisa, ik wacht wel", zo lijkt Elia te zeggen.

Ja, een mens wacht wat af in zijn leven. Soms om begrijpelijke redenen, geregeld ook volslagen onbegrijpelijk. Wachtlijsten kennen we. Voor een specialist, voor een opname. We staan in de wacht als je via de telefoon iets wilt regelen, met ongevraagd een akelig muziekje en een telkens terugkerende stem die meldt dat alle medewerkers bezet zijn.

We staan in de wacht zonder dat we het soms zelf weten of realiseren.

"O Heer die overwint en ons zijt voorgegaan,
uw kerk is als een kind dat wacht om op te staan.

Gij die de waker zijt en grote wonderen doet,
Gij komt, - maar kom op tijd,
voordat zij slaapt voorgoed.

Jairus' dochter sliep,
Gij hebt haar aangeraakt en toen uw stem haar riep is zij tot U ontwaakt.

Wij zijn het wachten moe en klagen met misbaar:
zij slaapt ten dode toe,
kom, leg uw hand op haar!"

Dit lied van Barnard², helaas heeft het lied niet de nieuwe liedbundel gehaald, maakt de symbolische sprong van Jairus' dochttertje dat slaapt en sluimert, naar de wachtende kerk. Ja, ook de kerk wacht. Zij is 'als een kind dat wacht om op te staan'. Waar wachten we dan op?

Straks is het te laat en hoeft de kerk alleen nog te wachten wie als laatste het licht uitdoet. Nee hoor, we gaan niet somberen vanmorgen.

Maar de vraag wordt zo wel duidelijk in hoeverre het begrip wachten bijbels gezien, en dus voor de kerk, zijn ware betekenis kan openbaren.

Laten we het evangelie van vandaag erbij halen, want dat zegt ons wel iets aan.

De lezing uit Lukas wordt meestal aangeduid als de gelijkenis van de onrechtvaardige rechter. Maar we moeten die betiteling liever vergeten en eigenlijk zeggen waar deze lezing over gaat: als de Mensenzoon komt, zal Hij dan dit geloof vinden op aarde? Het woordje dit slaat dan op God die recht zal verschaffen aan zijn uitverkorenen die dag en nacht tot Hem roepen. Dat is 'dit' geloof, in de woorden van Jezus. Maar geloof zou geen geloof zijn, als er ook niet het tegenovergestelde wordt vermeld, anders is het geen geloof. Dus het zou ook zomaar kunnen dat de Mensenzoon bij zijn komst het geloof aantreft dat God juist op zich laat wachten in zijn recht doen. Met andere woorden, wie wacht er nou op wie? De tekst is echt minder gemakkelijk dan we in eerste instantie denken. Het heeft iets met het oordeel van God te maken en daar voelen we ons sowieso altijd wat ongemakkelijk bij, toch. Ik ook. En het heeft iets te maken met ons oordeel over God.

In het gedeelte dat hiervoor wordt geschreven, legt Lucas een akelig duidelijk beeld neer van hoe de jongste dag, de dag van het oordeel van God slecht is te plannen en is te voorzien. Maar wel dat je erop kunt wachten dat die komt. En als die aangebroken is, dan zul je het weten. Dan moet je ook niet terugkeren op je schreden. Niet doen zoals de vrouw van Lot, en ook niet nog eens naar beneden gaan om je bezittingen veilig te stellen. Nee, probeer niet je leven veilig te stellen, maar verlies het. Opdat het behouden wordt. In deze context vertelt Jezus dus de gelijkenis van vandaag.

Hij begint dan ook te zeggen dat dit een gelijkenis is met het oog op het niet verslappen van het bidden. Aan zijn leerlingen zegt Hij dat.

Geef het bidden niet op. Nou, dat doet de weduwe in de gelijkenis dan ook niet. Haar bede is geadresseerd aan een rechter in de stad, die zich van God en gebod niets aantrekt. Hij bekommert zich niet om mensen, laat staan om God. “Doe mij recht jegens mijn tegenpartij”, vraagt ze, niet één keer, maar talloze malen. “Doe mij recht”, het zijn de woorden van zondag Judica, de vijfde zondag in de veertigdagentijd. Psalm 43. “Verschaf mij recht, God en beslecht mijn geschil met een volk dat niet trouw is”. De vrouw weet wat ze vraagt. En weet ook door niet te verslappen in haar bede, dat haar bede gehoord wordt.

Bij deze aardse rechter is dat vooral vanuit de groeiende ergernis over het misbaar dat de vrouw maakt in zijn ogen. Bovendien, straks slaat ze hem nog op het gezicht. Straks vliegt ze hem nog aan, zo staat er in de tekst.

De beweegredenen van de rechter om uiteindelijk de weduwe recht te doen, zijn ongelooflijk ironisch en minachtend. Alleen om van het bidden af te zijn, schenkt hij de vrouw recht. Maar dat is een rechtspraak die evenzo goed krom moet worden genoemd. De rechter blijft verborgen, zijn gezicht niet zichtbaar, want anders vreesst hij klappen te krijgen in dat gezicht. In onze vertaling komt deze tegenstelling niet zo mooi naar voren, maar de gelijkenis wil het verschil laten zien tussen een rechter die zich verbergt en een rechter met een Hoofdletter die zich uiteindelijk openbaart, namelijk als de Mensenzoon komt.

Op die manier is het wachten van de weduwe een illustratie van de verborgenheid van God tegenover het uit de verborgenheid komen van de Mensenzoon op aarde. “*Uit uw verborgenheid hebt Gij vervuld het perk van deze tijd met Gods geduld*”³, dicht Jan Wit.

En daarmee komen we aan de slotverzen van de lezing uit Lucas. Want daar staat de crux, het kruispunt. Daar waar de aardse rechter de bede van de vrouw op ironische wijze inlost, daar zal de hemelse rechter zeker recht verschaffen aan hen die Hem dag en nacht aanroepen. In de lezing worden dat zijn uitverkorenen genoemd. Dat zijn zij die als de vrouw blijven bidden. Maar, blijven bidden waar om?

Om het Koninkrijk dat kome. De gelijkenis maakt daarmee nog iets anders duidelijk. Dat wachten op dit Koninkrijk geen berusting is, maar een radicaal ‘nee’ tegen ieder onrecht nu.

In de gelijkenis mogen we eigenlijk stellen dat de weduwe staat voor het beeld van de gemeente van God, Zijn uitverkorenen, en waarom zouden wij niet zeggen dat dat de kerk is. En dat zij eigenlijk in een aanhoudend protest een geloofsdaad bij uitstek laat zien. Wánt, het geloof berust niet op berusting, maar op een vertrouwen dat God zich laat zien en zich alles gelegen laat liggen aan het gebed. Waarvan acte. Maar, ook dan ontkomen we met dat beeld niet aan de realiteit dat het lijkt alsof God ook mensen laat wachten. Hoe dwingend kan de kerk niet bidden, net zoals wij vanmorgen gedaan hebben in het Kyriegebed, over de vragen van het waarom, van het waartoe, van het waarvandaan, van het hoelang nog. De vragen op zich zelf zijn al een uiting van onrust en ongeduld. Afgelopen week hield ik een Bijbelkring op de gesloten afdeling in De Boomburg over de thematiek van vandaag. Geduld en wachten. Geduld is een schone zaak, was één van de eerste opmerkingen. Je moet er altijd naar streven, naar geduld, ook al kost het moeite. Een andere bewoonster noemde zichzelf een ongeduldig persoon en zette vraagtekens bij teveel geduld. Dan gebeurt er niets in je leven, was haar redenering. Weer een ander zocht de balans tussen de twee.

Geduld wordt vaak als een morele opdracht gezien. Het is immers één van de vruchten van de Geest, zoals het lied van Barnard zingt: geduld om te verdragen en even later in het lied: *wij zullen leren leven van de verwondering: dit leven, deze aarde, de adem in en uit, het is van Gods genade en zijn lankmoedigheid*.⁴ Geduld is een schone zaak, mijn vader zei het vroeger al. Bij mij tegen dovemansoren, vrees ik, want erg geduldig ben ik niet.

Nee, juist het vele vragen en bidden is een illustratie van het niet willen wachten. Net als de weduwe draven wij van hot naar her, en heen en weer met onze vragen. Spreuken 13 zegt het al: een langgerekt hopen maakt het hart ziek. Wij zijn geen mensen van de lange adem. Zeker niet in de huidige tijd met soms een moordend tempo.

Dienovereenkomstig lijkt onze omgang met de tijd en met begrippen als geduld en wachten niet op die van de bijbelse tijd. Joke Hermsen, filosofe en schrijfster schreef een aantal jaren geleden een grappig treffend boek over de thematiek van de tijd. Terecht haalt ze twee tijdsriteria aan, de *Chronos* en de *Kairos*. De eerste is de kloktijd, de doortikkende tijd, de tweede staat voor de tijd die wordt beleefd in het juiste moment. Onze tijd kenmerkt zich door veel chronos, de klok beheerst de agenda van het bestaan. Ik maak mij sterk, dat de bijbelse tijd veel meer ‘kairos’ in zich had. De beleefde tijd werd sterker ervaren.

Daarmee komt een bijbels begrip als wachten ook in een ander daglicht te staan. Het moment van geen woorden maar daden is niet afhankelijk van de klok, maar van de innerlijke ervaring dat de kans er is om die te grijpen, na wachten.

Met andere woorden, wachten heeft dan alle elementen in zich van trouw en belofte.

In de roeping van Elisa komen die factoren eigenlijk op heel symbolische wijze terug. Elisa is aan het ploegen. Een ploeg werd meestal gehanteerd door een knecht, Elisa in dit geval. Een knecht die profeet wordt, het kan zomaar gebeuren. Dat is kairos.

Ploegen was een vereiste voor de volgende oogst. In Spreuken wordt het al zo gezegd: 'wie in de herfst niet ploegt, zal in de zomer niet oogsten; de luiaard zij gewaarschuwd'. Alles wijst dus bij het ploegen naar de tijd die komt, naar het geloof in de belofte.

U moet het me maar niet kwalijk nemen dat ik vandaag zoveel citeer, maar waarom zou ik het mooier willen zeggen dan dichters en de bijbel zelf het aanleveren.

Roland Holst dichtte ooit over die ploeger:

ik vraag geen oogst; ik heb geen schuren, ik sta in uwen dienst, zonder bezit. Maar ik ben rijk in dit: dat ik de ploeg van uw woord mag besturen.

Om dan later in datzelfde gedicht te vervolgen:

Gij weet hoe, als de ritselende klacht van die voorbije schoonheid mij omdwerelt, weemoed mij talmen doet tot ik welhaast voor u verloren ben; ik zal de halmen niet meer zien noch binden ooit de volle schoven, maar doe mij in de oogst geloven, waarvoor ik dien.

Daar lijkt uit de lezingen voor ons vandaag de opdracht te liggen.

Kerk, mens, begeef je op een nieuwe weg. Wacht en wees wachter. Pak het goede moment om te gaan, op het drijvende woord dat door de wereld gaat.

“Maar, als de Mensenzoon op de aarde komt, zal Hij dan dit geloof vinden op aarde?”

De vraag mag wat mij betreft vandaag zo ingekleurd worden. Dat ons eigen wachten in het geding is. Als persoon, als gemeente, als wereldwijde kerk. De inkleuring is die van de ver'wacht'ing van het komen van God als vervulling van ons gebed. Niet andersom. Gods geding met deze wereld, daar gaat het om. En om dat nog verder te illustreren laat Lucas hierna een tollenaar en een farizeeër spreken. De farizeeër gaat op de plaats van het gericht van God staan en neemt daarmee God het recht uit handen. De tollenaar kiest de plek van de weduwe en doet een bede om recht. Alleen krijgt het recht dan een nieuwe naam: genade. Die genade is Gods grote verrassing, want zo bouwt Hij zijn koninkrijk in het verborgene.

Amen.

Noten

¹Tussentijds 208

²gezing 315, Liedboek voor de kerken

³gezing 233,3, Liedboek voor de kerken

⁴gezing 252, Liedboek voor de kerken